

Bir Ölçme ve Değerlendirme Aracı Olarak: Yazılı Sınavlar

Murat BEKTAŞ*, Aslı AKDENİZ KUDUBEŞ*

Özet

Giriş: Eğitimde ölçme ve değerlendirme, eğitim ve öğretim sürecinin temel unsurudur. Ölçme ve değerlendirmenin asıl amacı, eğitim kalitesinin ortaya konulması ve var olan eksikliklerin giderilerek eğitimin daha iyi hale getirilmesidir. Değerlendirme süreçleri, öğrencilerin bilginin belirli parçalarını ezberleyip ezberlemediklerini test etmek için değil, öğrencilerin bilgiyi kullanma, eleştirel düşünme ve anlamlarını sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Bu amaçla yapılacak olan yazılı sınavların hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamasındaki girişimler önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ölçme ve değerlendirme, Soru hazırlama, Yazılı sınavlar.

As a Measurement and Evaluation Tool: Written Exams

Intraduction: Educational measurement and evaluation, process of the education and training is an essential component. The main purpose of assessment and evaluation, prove the quality of education and by eliminating the deficiency is to make education better. Evaluation process, to not test students memorization certain pieces of information, it is done for provide students of using knowledge, critical thinking and comprehension. For this purpose, the written exam preparation, implementation and assessment phase of the interventions is important.

Keywords: Measurement and evaluation, prepare questions, written exam.

Geliş tarihi: 08.09.2014 Kabul tarihi: 01.10.2014

Ölçme ve değerlendirme yöntemleri eğitimi önemli ölçüde desteklemektedir. Bu aşamada eğitimcilerin öğrenme hedeflerini net olarak tanımlamaları ve hedeflere uygun değerlendirme yöntemlerine karar vermeleri gerekmektedir. Özellikle teorik bilginin ölçümünde yazılı sınav, ödev ve projeler gibi ölçme ve değerlendirme yöntemleri kullanılmaktadır.

Yazılı sınavlar, bilgi, tutum ve beceriyi ölçmede iyi bir araçtır. Bu sınavların öğrenci performanslarını değerlendirmede sıklıkla kullanılmaktadır. Her alanda olduğu gibi bilgi, beceri ve tutumların yoğun olduğu hemşirelik alanında da ölçme ve değerlendirmenin en iyi şekilde yürütülebilmesi için, yazılı sınavları tanımak, avantaj ve sınırlılıklarını bilmek, en iyi kullanım için geliştirilmiş öneriler doğrultusunda yazılı sınavları organize ederek öğrencilerin öğrenmesini desteklemek oldukça önemlidir. Ülkemizde hemşirelik eğitiminde yazılı sınavların hazırlanması ve uygulamasında çeşitli sorunların yaşandığı bilinmekle birlikte, doğrudan hemşirelik eğitiminde yazılı sınavları konu alan çalışmalar sınırlıdır. Bu makalede, ölçme ve değerlendirmenin tanımı, ölçme ve değerlendirmenin tarihsel gelişimi, yazılı sınavların kullanımı ve yazılı sınav çeşitlerine yer verilmiştir.

Ölçme ve Değerlendirme Kavramları

Ölçme ve değerlendirme eğitim öğretimin planlaması ve yönlendirilmesinde (öğretim ortamlarının tasarlanmasında, öğrenim hedeflerinin belirlenmesinde vb.) ve öğrencilerin başarısının ölçülmesinde etkin olarak kullanılır. Etkili ölçme ve değerlendirme sistemi tasarlanabilmesi için ölçme ve değerlendirme kavramlarının bilimsel bir temele dayandırılması gereği vardır (Tekin, 2004). Eğitim öğretim içerisinde önemli bir yer tutan ölçme ve değerlendirme kavramı farklı şekillerde tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde “Belli bir alan veya konudaki

gelişme ve başarıları uygun amaçlar ve yöntemler uygulayarak sayısal sonuçlarla belirleme işi” olarak tanımlanan ölçme kavramı eğitim öğretim içerisinde önemli bir yere sahiptir. Tekin (2004) ölçmeyi “Belli bir nesnenin ya da nesnelerin belli bir özelliğe sahip olup olmadığının, sahipse sahip oluş derecesinin gözlenip gözlem sonuçlarının sembollerle ve özellikle sayı sembolleriyle ifade edilmesidir” şeklinde tanımlamıştır.

Olguların özelliklerini sadece ölçerek sayılarla ya da sembollerle ifade etmek yeterli olmayacaktır. Ölçmenin devamında verilerin değerlendirilmesi de gerekmektedir. Eğitmiş (2007), Yıldırım’ın değerlendirme kavramını şu şekilde belirtmektedir: “ Bir yada daha fazla gözlem verisiyle bir ölçüt (kriter, kıstas, norm, miyar, vb.)’e varma işlemidir”. Ölçme betimleyici bir işlemdir, bir sonuç veya özelliğin nesnel olarak niceliğini belirlemek için kullanılır. Değerlendirme ise bir yargılamaya işlemidir. İki şeyin karşılaştırılmasına dayanır (Eğitmiş, 2007).

Genellikle ölçme ve değerlendirme kavramları birbirine karıştırılır ya da tek bir kavrammış gibi düşünülür. Kavramların bu şekilde algılanmasında ölçmenin devamında değerlendirmenin de yapılıyor olmasının payı büyüktür. Ölçme ile daha çok nicelik üzerinde durulurken değerlendirmede ise nitelik üzerinde durulmaktadır (Eğitmiş, 2007).

Ölçme ve Değerlendirmenin Tarihsel Gelişimi

Ölçme ve değerlendirme eğitim sürecinin vazgeçilmez bir unsurudur. Bununla birlikte her toplumda farklı bir gelişim evresi izlemiş olan ölçme, bundan sonraki eğitim çalışmalarında da geliştirilecek olan bir unsurdur. Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarında birçok atılımı yapan ülkemiz eğitim sisteminde de köklü değişikliklere gitmiştir. Bununla birlikte ölçme ile ilgili gelişmeler oldukça sınırlı kalmıştır. Ölçme ve değerlendirme alanındaki temel çalışmalarla ilgilenen ve modern bir eğitim anlayışını savunan kişi Sadrettin Celal Antel’dir. 1931 yılında eğitim sorunlarıyla ilgilenmiş ve konuyu tartışmaya açmıştır (Kutlu, 2003).

Eğitim kurumlarında öğrencilerin sınıf başarıları ve bunun sonucunda kaldığı geçti kararı Milli Eğitim Bakanlığı

*Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir

(MEB) tarafından hazırlanan yönetmeliklerle yapılmaya çalışılmıştır. 1923 yılında yayınlanan bir yönetmeliğe göre her öğrenci her sınıf için üçer ay ara ile bir sözlü iki yazılı sınava tabi tutulmaktaydı. Küçük ayarlamalar yapılmakla birlikte sınıf geçme sistemi 1950'li yıllara kadar bu şekilde devam etmiştir. Bu tarihe kadar ölçme ve değerlendirme sisteminden anlaşılan şey "sınav", "not", "sınıf geçme" ve "sınıfta kalma" kavramlarıyla eşdeğerdir. 1953 yılında kurulan test araştırma bürosu sayesinde ölçme ve değerlendirme alanındaki gelişmelere destek verilmiş ve bu çalışmalar bilimsel bir temele oturtulmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte ölçme ve değerlendirme ile ilgili en önemli gelişmeler Milli Eğitim Şuralarında alınan kararlar yoluyla gerçekleştirilmiştir. Eğitim şuralarında alınan ölçme ve değerlendirme ile ilgili kararlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir (Kutlu, 2003);

IV. Milli Eğitim Şurasında (1949) öğretmenlerin öğrenci başarısını değerlendirirken öznel davranmalarının önüne geçilmesi için "imtihanların objektif esaslara göre yapılması" kararı alınmıştır.

VII. Milli Eğitim Şurasında (1962) eğitimimizde ölçme ve değerlendirme başlığı gündeme alınarak tartışılmış ancak karar alınamamıştır. Bu şurada eğitim sisteminde yapılabilecek köklü bir model önerisi sunulmuş, not verme beş kategoride değerlendirilmiştir. Ancak alınan bu kararların çoğu uygulamaya konulamamıştır.

IX. Milli Eğitim Şurası (1974) ölçme ve değerlendirmenin en çok tartışıldığı şuralardan birisi olarak eğitim sisteminde yerini almıştır. Okullarda öğrencilerin kazanımlarının ölçülmesinde uyulacak temel ilkeler belirlenmiştir.

XI. Milli Eğitim Şurasında (1982) ölçme ve değerlendirmenin, eğitim sisteminde bir uzmanlık alanı olarak yerleştirilmesi benimsenmiştir.

XII. Milli Eğitim Şurasında (1988) ise sınıf geçme sisteminden ders geçme sistemine geçilmesi kararı alınmıştır.

Her ne kadar şuralarda ölçme ve değerlendirme ile ilgili kararlar alınsa da ya uygulamaya konulamamış ya da hükümet programları arasında yeterince yer bulamamıştır. Eğitim sisteminin bir bütün olarak ele alınmaması nedeniyle, eğitim-öğretimin ürünü durumundaki öğrencilerin bilimsel esaslara uygun olarak ölçme ve değerlendirme yapılması ikinci planda kalmıştır (Eğitmiş, 2007).

Eğitim sisteminde fiziksel olmayan niteliklerinde ölçülmesi gerekmektedir. Bu fiziksel olmayan nitelikler içinde bazı ölçme yöntemleri (sözlü ve yazılı sınavlar, OSCE, ödev ve projeler vb.) mevcuttur (İşman, 1998). Bu ölçme yöntemlerinden en sık kullanılan, bilgi, beceri ve tutumu ölçmede kullanışı olan ancak objektif değerlendirilmesinde sıkıntı yaşanan yöntemlerden biri de yazılı sınavlardır.

Yazılı Sınavlar

Yazılı sınavlar, kişinin özgün ve yaratıcı düşünme gücünü, yazılı anlatım becerisini, belli konulardaki görüşünü, ilgisini ve tutumunu ölçmede çok kullanışlı sınavlardandır (Tekin, 2004). Yazılı sınavlar yanıtlayıcının soruların yanıtlarını düşünüp hatırlayarak ve hatırladığı yanıtı organize edip yazılı olarak sunduğu sınav türüdür (Atılgan, 2006).

Yazılı sınavların amacı; öğrencilerin bilişsel gelişim özelliklerini ortaya çıkaran farklı tür ve seviyelerde sorular sormaktır. Öğretmenler soru sorma yeteneklerini geliştirmek için; Bloom Taksonomisi, MicTighe ve

Wiggins'in Anlamanın Altı Faktörü, Aschnar Gallaghers'in Soru Sorma Sistemi gibi stratejilerden yararlanmaktadırlar (Evaluation and Examination Service The University of Iowa [URL-1], 2008). Bununla birlikte öğretmenler, soruların bilişsel seviyelerini ve etkililiğini belirlemek için yaygın olarak Bloom Taksonomisi'nden faydalanmaktadırlar (Çepni, Bacanak, Özsevgeç ve Gökdere, 2001; Çepni, 2003; Karamustafaoğlu, Sevim, Karamustafaoğlu ve Çepni, 2003).

Bloom sınıflandırmasında alt düzey düşünme becerileri bilgi, kavrama ve uygulama soruları ile üst düzey düşünme becerileri ise; analiz, sentez ve değerlendirme soruları ile belirlenmektedir (Şahinel, 2002). Bloom'un Bilişsel Alan Sınıflandırmasında alttan üste doğru artan bir düşünsel etkinlik vardır. Buna göre;

- Bilgi seviyesi soruları: Ezberlenen bilgi ve ilkeleri ortaya koymaya çalışır.
- Kavrama seviyesi soruları: Öğrencilerin kendi dünyalarındaki bilgileri ortaya çıkarmaya çalışır.
- Uygulama seviyesi soruları: Öğrencilerin öğrenmiş oldukları bilgileri yeni bir durumda nasıl kullanacaklarını ortaya çıkarır.
- Analiz seviyesi soruları: Öğrencilerin bildikleri bilgileri çok daha küçük parçalara ayırarak bunlar arasındaki farklılıkları, ilişkiler ortaya çıkarmalarını gerekli kılar.
- Sentez seviyesi soruları: Öğrencilerin orijinal olasılıklar, yeni düşünceler üretmelerini gerekli kılar.
- Değerlendirme seviyesi soruları: Öğrencilerin tercih yapmalarını ve nedenlerini belirtmelerini gerekli kılar (Victor, Kellough, 2000; Sönmez, 2001; McConnell, Steer, Owens, 2003). Yapılan pek çok çalışmada soruların ya da testlerin bilişsel seviyelerinin Bloom Taksonomisi'nin her bir seviyesine yönelik olarak hazırlanmadığı dikkat çekmektedir (Dindar ve Demir, 2006; Lord ve Baviskar, 2007).

Yazılı sınavların diğer sınav türlerinden farklı yanları bulunmaktadır. Çoktan seçmeli sorular, eşleştirmeli sınavlar, doğru yanlış sınavları cevapları seçmeye dayalı sınavlardır; çünkü bu sınavlar, muhtemel cevaplar listesinden bir cevap seçmeye dayalıdır. Oysa yazılı sınavlar, öğrencilerin kendi cevaplarını kompozisyon hâline getirmesine dayalıdır. Yalnızca cevapları kompozisyon halinde vermeyi değil aynı zamanda cevapları yaratmayı da gerektirir. Yazılı sınavlar diğer sınav çeşitlerinden oldukça farklıdır, çünkü yazılı sınavlara verilen cevaplar için oldukça sistemli ve kompleks düşünmek gerekmektedir (Reiner, Bothell, Sudweeks ve Wood, 2003).

Öğretim Elemanlarının Yazılı Sınav Hazırlarken Dikkat Etmesi Gereken Özellikler

Öğretim elemanlarının yazılı sınav hazırlarken dikkat etmesi gereken bazı özellikler vardır. Bu özellikler ölçme ve değerlendirme sistemi hazırlanırken düşünülmeli ve tasarımı bu özelliklere göre yapılmalıdır (Şemin, 2001). *Soru sayısının belirlenmesi:* Ölçme işlemini en iyi şekilde yapacak şekilde sorular seçilmelidir. Soru sayısının belirlenmesinde sınavın süresi, soru tipi, soruların güçlük derecesi, öğrencilerin düzeyi ve sınavın amacı göz önünde bulundurulmalıdır (Şemin, 2001).

Sınav süresinin belirlenmesi: Sınava giren her öğrencinin sınavı rahatlıkla bitirebileceği bir süre belirlenir. Soruların süreleri toplanarak sınav süresi hesaplanabilir (Şemin, 2001).

Soruların hazırlanması: Öğrencilerin başarılarını ölçebilecek güvenilir sorular hazırlanır. Soruların hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır;

- Sorular, yalın, anlaşılır bir dille yazılmalı; dil bilgisi kurallarına uygun olmalıdır.
- Sorudan öğrenciler farklı anlamlar ve yorumlar çıkarmamalıdır.
- Soruyla ölçülmek istenen davranış ne ise sadece o sorulmalıdır.
- Sorular gereksiz ipuçları ve ayrıntılı bilgileri içinde taşımamalıdır.
- Sorular konunun özülüyle ilişkili olmalıdır.
- Genellikle kesin ve tek yanıtı olan sorular sorulmalıdır.
- Soruyla ölçülen davranış ne ise, o davranışın beklenen öğrenme düzeyinde gösterilmesini gerektirmelidir.
- Soruyla ölçülmesi amaçlanan davranışı yeterince kazanmış öğrenciler, soruyu doğru yanıtlayabilmelidir.
- Sorular, öğrenciyi öğrenmeye güdülemelidir.
- Sorular, öğrencinin kendisini değerlendirmesine olanak sağlamalıdır.
- Sorular, öğrencinin yeni davranışlar kazanmasına olanak hazırlamalıdır.
- Sorular, öğrencinin, hem bilgi birikimine uygun hem de onu geliştirici olmalıdır.
- Sorular, öğrenciyi araştırma, inceleme ve gözlem yapmaya da yöneltebilmelidir. (Kutlu, 2003).

Yazılı sınavlarda sorular farklı şekillerde hazırlanmaktadır. Sönmez, farklı soru türlerini şöyle belirtmiştir:

- Hedefin düzeyine göre soru: Hedefin düzeyi değiştikçe sorularda ona göre belirlenmelidir. Bilgi düzeyindeki davranışlar öğrencilere kazandırılırken hatırlama sorularına başvurulmalıdır.
- Açık uçlu- kapalı uçlu sorular: Sorunun yanıtı tek ise ve açıklama gerektirmiyorsa bunlar kapalı uçlu sorulardır. Eğer soru açıklama gerektiriyorsa açık uçludur.
- Yöntemlerine göre soru: Bunlar öğrenme-öğretme yöntemlerine göre sorulardır.
- Önderlik edici soru: Güdümlü tartışma yönteminde kullanılan ve tartışmayı başlatan sorulardır.
- Takip eden sorular: Düz anlatım yönteminin dışındaki tüm yöntemlerde dersin geliştirme bölümünde; güdümlü tartışma yönteminde yardımcı düşünceleri ortaya çıkarmada kullanılan sorudur.
- Plansız soru: Güdümlü tartışma yönteminde tartışma amaçtan uzaklaşınca, öğrencileri tekrar hedef davranışlara döndürmek için sorulan sorulardır.

- Yanıtı beklenmeyen soru: Tüm öğrenme- öğretme yöntemlerinde ve düz anlatım yönteminin giriş, geliştirme, sonuç bölümlerinde kullanılan ve öğrencilerce yanıtlanması beklenmeyen sorulardır (Sönmez, 2005).

Sınavın uygulanması: Sınava girecek öğrenciler belirlenir. Sınav hazırlandıktan sonra uygun zaman ve ortamda sınavlar yapılır. Testin uygulanışı sırasında, sınavın uygulandığı dersliğin sıcaklığı, ışığı, havalandırması ve gürültü düzeyi önemlidir. Ayrıca sınav düzeninin kopya çekmeye uygun olmamasına özen gösterilmelidir. Sınava giren tüm öğrenciler aynı koşul ve olanaklara sahip olmalıdır (Şemin, 2001).

Cevap anahtarı oluşturulması: Sınavlardan önce sorularla birlikte cevap anahtarları da soru tiplerine göre ayrıntılı olarak hazırlanır ve sınav kâğıtlarıyla birlikte saklanır. Cevap anahtarında her soruya verilecek puan, ayrıntılı olarak belirtilir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013).

Cevap analizleri: Sınavlar bittikten sonra öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplara göre istatistikler yapılır (sınıf ortalamaları, başarı yüzdeleri, sınıf içi başarı durumu vb.) (Şemin, 2001).

Soru bankasının oluşturulması: Sınavlarda kullanılan veya daha sonra kullanılacak olan sorular kaydedilir (Şemin, 2001).

Sayfa Sayısı: Sınavın toplam kaç sayfadan oluşacağı belirlenir. Belli özellikleri aynı olan sorular tek bir sayfada toplanıp, farklı özellikteki sorular farklı farklı sayfalarda sorulabilir (Şemin, 2001).

Yazılı Sınavların Kullandığı Durumlar

Yazılı sınavların kullandığı durumlar aşağıda belirtilmektedir;

- Küçük bir grup test ediliyorsa ve sınav soruları tekrar bir başka grupta kullanılmayacaksa,
- Öğretmen, öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin gelişimini ölçmek istiyorsa,
- Öğrencilerin keşfetmeye dair tutumlarını ölçmeyle daha çok ilgileniyorsa,
- Öğretmen iyi bir objektif test yazmaktan ziyade eleştirel bir okuyucuysa,
- Test hazırlamak için kullanılacak zaman, testleri puanlandırmak için kullanılacak zamandan daha kısa olduğu durumlarda kullanılabilir (URL-1, 2008).

Yazılı Sınav Özellikleri

Yazılı sınavların eğitimciler tarafından yaygın olarak kullanılmasındaki nedenlerden birisi, eğitimcilerin bu ölçme aracını daha iyi tanımlarındır. İkinci bir neden olarak da bu yöntemle bireylerin bilgi seviyesinin üstündeki daha karmaşık davranışların ölçülebilmesidir (Tekin, 2004). Bir ölçme aracı olarak kullanılan yazılı sınavların özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır (Atılgan, 2006);

- Öğrenciler yanıtlarını belirli bir sürede yazmak zorunda olduklarından çok sayıda soru sorulamaz. Bu nedenle kapsam geçerliliği oldukça düşüktür.
- Yazma hızı öğrenciler arasında farklı olduğundan “yazı yazma hızı” gibi bir değişken ölçülecek değişkenlere karışarak geçerliliği düşürebilir. Aynı zamanda düşünceleri ifade etmede dili kullanma önemli hale gelmektedir. Ayrıca anlatımın duru, yazının güzel, kâğıdın düzenli

olması, puanlama yanlışlıklarına yol açarak güvenilirliği düşürmektedir. Literatürde, eğitimcilerin önemli bir kısmının, ölçülmek istenen özellik dışında kalan özelliklere (anlatım güzelliği, dil bilgisi hataları, kağıt düzeni, yazı güzelliği, noktalama ve imla kuralları) ayrı puan vermeyi tercih ettiklerini, bir kısım eğitimcilerin ise (%34,1) ölçülmek istenen özelliklerin puanlamasına bu öğeleri de dâhil ettikleri belirtilmektedir (Zorbaz, 2005)

- Soru sayısı az ve soruları yazma zamanı kısa olduğundan hazırlanması son derece kolaydır. Ancak uygulamadan sonra yapılacak puanlama işlemleri için harcanan zaman ise oldukça uzundur. Literatürde, eğitimcilerin %60,5'inin yazılı sınavların hazırlanması kolay olduğu için tercih ettikleri belirlenmiştir (Türkyılmaz, 2008).
- Özellikle serbest yanıtli sorularda kesin doğru, kesin yanlış ayrımı zor olduğundan, kâğıdın okunması ve puanlanması zor olur. Literatürde, eğitimcilerin büyük bir çoğunluğunun soruları güçlük derecesine göre puanladıkları, zor sorulara yüksek, kolay sorulara daha düşük puan verdikleri, her soruya eşit puan vermeyi pek tercih etmedikleri belirlenmiştir (Zorbaz, 2005).
- Genellikle bir yazılı yoklama sorusuna verilen cevabın tamamı yanlış veya tamamen doğru olarak iki sınıfa ayırmak mümkün değildir. Yazılı yoklamalarda bu özellik nedeniyle, herhangi bir soruya verilen cevabın doğruluğu ve bu sebeple de takdir edilen puanın doğruluğu tartışmalara yol açar. Literatürde,

yazılı sınavların değerlendirilmesi için standart bir not baremi yönergesi oluşturulduğu ancak eğitimcilerin %31,9'unun bu yönergeyi fazla önemsemedikleri saptanmıştır (Zorbaz, 2005).

- Yazılı sınav soruları esnek yanıtlamaya elverişlidir. Yanıtlamada özgürlük bulunduğundan yanıtlayıcılar isteyerek ya da istemeyerek cevapları başka tarafa çekmeleri puanlamayı etkileyecek bu da güvenilirliğin düşmesine yol açacaktır.
- Öğrenciler yazılı sınavda başarılı olabilmek için konuların bütünü öğrenerek, konular arasındaki ilişkileri görerek, ezberlemekten ziyade kavramak zorundadır. Literatürde, eğitimcilerin 46,6'sının sıklıkla başarı duruma göre soru hazırladıkları belirlenmiştir (Zorbaz, 2005). Diğer bir çalışmada ise, eğitimcilerin yazılı sınavlarda sıklıkla, sınıfın genelinin cevaplayabileceği zorluk seviyesinde (%42,1), bilen ile bilmeyeni ayırt edici (%44,7), her sınıfa farklı soru sordukları (%23,7) görülmektedir (Türkyılmaz, 2008).

Cevapların yazılı verilmesi zorunluluğu, cevapların uzunluğu, cevapların bağımsızlığı, puanlamanın öğretmen veya puanlayıcının kanısına dayanması gibi özellikler yazılı sınavların niteliklerini etkileyen önemli unsurlardır. Bu unsurlar yazılı sınavın geçerliliği ve güvenilirliğini de etkiler. Tüm bu etkenlerin bilinmesi ve önlem alınması yazılı yoklamaların kullanılabilirliğini artırabilir. Yazılı sınavların avantaj ve sınırlılıkları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Atılgan, 2006).

Tablo 1. Yazılı Sınavların Avantaj ve Sınırlılıkları

Yazılı Sınavların Avantajları	Yazılı Sınavların Sınırlılıkları
Hazırlanması kolay olduğundan kullanışlı araçlardır.	Bu sınav subjektif bir ölçme aracıdır. Kapsam geçerliliği düşüktür (soru sayısı azdır)
Analiz sentez ve değerlendirme basamaklarındaki üst düzey davranışları ölçmek için uygundur.	Aynı yazılı kâğıdına farklı öğretmenler farklı notlar verebilir. Yazı güzelliği, anlatım veya ifade gücü, kağıt düzeni, kompozisyon yeteneği gibi davranışlar puanlamaya karşın geçerlilik ve güvenilirlik düşebilir.
Şans başarısı olmaması güvenilirliği arttırmaktadır.	Duyarlık anlamında güvenilirliği düşürür.
Yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme gibi başka araçlarla kolayca ölçemediğimiz davranışları ölçmek ve geliştirmek için uygundur.	Esnek yanıt vermeye elverişlidir. Bu durum puanlamaya yansarak güvenilirliği düşürebilir.
Dili yazılı olarak kullanma becerilerini ölçmede en uygun araçtır.	Uygulama ve puanlama zaman aldığından kullanışsızdır. Uygulama sırasında öğrencilerin, puanlayanların zaman ve emek maliyetini çok arttırdığı için kullanışsızdır.
Öğrenciler yanıtları düşünüp hatırlayarak yazdıklarından, yazılı yoklamaların davranışları daha geçerli ölçtüğü söylenebilir.	Puanlama geçerliliği düşüktür (aynı puanlayıcı farklı zamanlarda aynı kâğıda aynı puanı vermeyebilir) ve puanlayıcı yanlışlığına açıktır. Sınavın puanlanması yorucudur, uzun zaman alır.
Sınav stresi daha azdır. Öğrencilerin yazılı ifadeleri gelişir. Muhakeme etmelerine daha çok olanak sağlanır. Öğrencilerin cevaplama bağımsızlığı söz konusu olacaktır.	Yanıtlayıcıların yanıtlarını yazmak için harcadığı zaman ve enerji çok olduğundan, düşünme, analiz etme, değerlendirme, organize etme gibi davranışlara ayrılan zaman ve enerjinin sınırlandırıldığı da düşünülebilir.

Yazılı sınavların temelinde, sorulara verilen cevapların en az bir cümle ya da cümleler topluluğu biçiminde olması

yatmaktadır. Yazılı sınavlarda soru eğer, bir veya birkaç paragraflık uzun cevap vermeyi gerektiriyorsa buna uzun cevaplı yazılı sınavlar; eğer soruya verilen cevap bir kelime, bir ya da daha fazla sayıda cümleden oluşuyorsa buna da kısa cevaplı yazılı sınavlar denmektedir. Uzun cevaplı yazılı sınavlarda öğrencilerin karmaşık düşünme, bilgiyi organize edip sunma yetenekleri ölçülmektedir. Kısa cevaplı yazılı sınavlar ise bilgi, kavrama düzeyindeki kazanımların edinme derecesini ölçmekte kullanılmaktadır (Tekin, 2004; Yılmaz, 2007).

Uzun cevaplı sınavlar genellikle “yazılı sınav” olarak ifade edilir. Yazılı sınavlarda öğrencilerin verilen belirli ve az sayıdaki soruların cevabını belli bir süre içinde açıklayarak yazmaları istenir. Yazılı sınav soruları bir tasvir, açıklama, kıyaslama veya yargı yürütmeye öğrencilere ifade serbestliği veren sorular olarak kabul edilir (Kan, 2001). Uzun cevaplı yazılı sınavların özellikleri, avantaj ve sınırlılıkları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kan, 2001; Reiner, Bothell, Sudweeks ve Wood, 2003; Türkyılmaz, 2007);

Uzun Cevaplı Yazılı Sınavlar ve Özellikleri

Tablo 2. Uzun Cevaplı Yazılı Sınavların Avantajları ve Sınırlılıkları

Uzun Cevaplı Yazılı Sınavların Özellikleri	Uzun Cevaplı Yazılı Sınavların Avantajları	Uzun Cevaplı Yazılı Sınavların Sınırlılıkları
Uzun cevaplı yazılı sınav sorusu, öğrencilerin cevaplarını planlamalarını ve bunları kendi sözcükleriyle ifade etmelerini gerektirir. Objektif test maddeleri ise, verilmiş birçok alternatif arasından seçim yapmayı gerektirir.	Uzun cevaplı yazılı sınavlar, öğrencilerin üst düzey becerilerini ya da eleştirel düşünme yeterliliklerini ölçer.	Uzun cevaplı sınavlarla, genelde içeriği örnekleyecek sayıda soru sormak mümkün olamamaktadır. Bu durumda programda belirlenmiş davranışların tamamı ölçülememektedir.
Uzun cevaplı yazılı yoklama sınavları uzun cevap gerektiren birkaç genel sorudan oluşur.	Uzun cevaplı yazılı sorular, öğrencilerin düşünme ve akıl yürütme becerilerini sergilemelerini gerektirdiğinden onların düşünme becerilerindeki sorunlar ortaya çıkarılabilir. Eğitimciler, öğrencilerde bu tür problemlerin varlığını tespit ederlerse üstesinden gelmek için öğrencilere yardımcı olabilirler.	Uzun cevaplı sınavların puanlaması güvenilir değildir. Puanlamanın öznel değerler taşıması nedeniyle aynı kâğıdın okuyucudan okuyucuya farklı puanlandığı tespit edilmiştir.
Uzun cevaplı yazılı yoklamalarda öğrenciler, sınav zamanının çoğunu cevabı düşünmeye ve yazmaya ayırır.	Öğrencilerin özgün, gerçek tecrübeler edinmeleri sağlanır. Cevapları seçmek yerine onları yazmak gerçek yasama daha yakındır. O hâlde bu beceriler, sınırlı sayıda seçenekten bir çözüm ya da bir kararı seçmek yerine, çözümü ya da kararı yaratmayı gerektirmektedir	Soru sayısını artırmadıkça, objektif bir puanlama gerçekleştirilmedikçe bu sınav tipi, öğrenci başarılarının ölçümünde güvenilir değildir.
Yazılı yoklama sınavlarının hazırlanması az, fakat doğru bir şekilde puanlanması çok zaman alır.		Uzun cevaplı yazılı sınavları değerlendirmek, çok zaman alır. Bu durum, uzun cevaplı sınavların kullanılabilirlik derecesinin düşük olmasına sebep olmaktadır.
Yazılı yoklama sınavları, öğrenciye, verdiği cevaplarla kişiliğini ortaya koyması için; puanlayıcıya, cevapları puanlamada bireysel tercihlerinin yol göstermesi bakımından serbestlik sağlar.		Kapsam geçerliliğinin düşük olması bu tip sınavların güvenilirlik derecesini de düşürmektedir. Bu durumun önüne geçmek için çok sayıda kısa cevaplı soru sorulabilir.

Kısa Cevaplı Yazılı Sınavlar ve Özellikleri

Doğan (2006), kısa cevaplı yazılı sınavları “Bir kelime, bir rakam, bir cümle veya kısa bir liste ile yanıtlandırılabilir sorulardan oluşan, yanıtlayıcının yanıtı düşünüp hatırlayarak yazılı olarak sunduğu ölçme araçlarına kısa yanıtlı testler” biçiminde tanımlamaktadır.

Kısa cevaplı sınavlar, yazılı sınavların özelliklerini taşıdığı gibi cevapların kısa oluşu ile test türü sınavlara da benzetilmektedir. Cevabı öğrenciler tarafından bulunan ve

tasarlanıp yazılan sınav çeşitlerinden birisi olan kısa cevaplı maddeler, bu özellikleri bakımından uzun cevaplı sınavlara benzese de öğrenci yorumlarına elverişli olmaması ve cevabının kısa olması bakımından uzun cevaplı sınavlardan ayrılır. Bu özelliği ile de test tipi sınavlara yaklaşır (Yılmaz, 2007). Bu tip sınavlar, öğrencilerin bilgi basamağı düzeyindeki bilgilerinin ölçümünde kullanılabilir. Kısa cevaplı sınavlarda soru, bir

tanımı, bir kavramı ya da kavramın niteliklerini ister niteliktedir (Tekin, 2004).

Kısa cevaplı sınavlar, soru kipi biçiminde ne, niçin, kim, nerede gibi kullanılacağı gibi boşluk doldurma şeklinde de kullanılabilir. Boşluk doldurma şeklinde sorulan kısa

cevaplı sorularda boşluğa uygun sözcük, cümle, tanım istenebilir (Yılmaz, 2007). Kısa cevaplı yazılı sınavların özellikleri, avantaj ve sınırlılıkları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Türkyılmaz, 2007; Yılmaz, 2007);

Tablo 3. Kısa Cevaplı Yazılı Sınavların Avantajları ve Sınırlılıkları

Kısa Cevaplı Yazılı Sınavların Özellikleri	Kısa Cevaplı Sınavların Avantajları	Kısa Cevaplı Yazılı Sınavların Sınırlılıkları
Cevaplayıcı, düşünüp bulmak ve yazmak zorundadır. Bu yapıdaki test maddeleri cevaplayıcının sorulan bilgiyi hatırlama veya bulma yeteneğini yoklar.	Bilgi düzeyindeki bilişsel öğrenme ürünlerini ölçmekte en etkili madde türüdür.	Analiz, sentez, değerlendirme gibi üst düzey öğrenme ürünlerini ölçmekte yetersizdir
Cevaplayıcı istediği cevabı verme bağımsızlığına sahiptir.	Çok soru sormaya elverişli olduklarından tüm konulardan soru sorma ve sınava dâhil bütün konuları dengeli şekilde örnekleme imkânı sağlar.	Çoğu zaman doğru cevabı tek olan madde yazımı zorlaşmaktadır.
Cevaplar kısadır.	Cevapların kısa olması öğrencilere cevaplama, öğretmene de okuma ve puanlama kolaylığı sağlar.	Kısa cevaplı maddelerin puanlanması çoktan seçmeli maddelere göre güçtür.
Kısa cevap gerektiren maddeler çok çeşitli bilgi ve yetenek alanlarına uygulanabilir. Kısa cevap maddeleri her eğitim düzeyine uygun düşer.	Doğru-yanlış, çoktan seçmeli ve eşleştirmeli maddeler kadar olmasa da, puanlamada objektifliği sağlamak en azından sözlü ve klâsik yazılı testlere oranla daha olasıdır.	
Puanlama işlemi nispeten kolaydır, fakat tamamen objektif değildir.	Şansa dayalı olarak doğru cevabı bulma olasılığı daha düşüktür.	
Kısa cevaplı testlerin hazırlanması diğer yapıdaki testlerin hazırlanmasına kıyasla daha kolaydır.	Özellikle çoktan seçmeli ve eşleştirmeli maddelerde olduğu gibi doğru cevabı içinde bulundurmadığı için, doğru cevabı bulması için öğrenciyi düşünmeye, cevabı tasarlamaya ve uygun şekilde yazmaya sevk eder.	

Hemşirelik Eğitiminde Yazılı Sınavların Yeri

Hemşirelikte bilgi ve becerilerin değerlendirilmesinde çok farklı yöntemler kullanılabilir (Boztepe ve Terzioğlu, 2013). Mesleki eğitimde bilgiyi değerlendirme yazılı sınavların önemli bir yeri bulunmaktadır (Ward and Willis 2006). Hemşirelik eğitiminde beceri değerlendirmede kullanılan yöntemler arasında kritik olay raporlarının tartışılması, vaka temelli değerlendirme, yazılı sınavların kullanılması bulunmaktadır (Lauder, Sharkey ve Booth 2004; Fitzpatrick 2006, Meffe, Marovac ve Espin 2012). Özellikle yazılı sınavlar ile yapılan değerlendirmede öğrencinin neyi nasıl yaptıkları ve neden o şekilde yaptıklarını anlamaları, bilgi tutum ve beceriler yönünde deneyimlerinden öğrenmelerini sağlar (Joy, 2008). Bloomfield ve arkadaşlarının (2011) yaptıkları bir çalışmada; bilgi ve becerilerin değerlendirilmesinde kontrol listeleri ile birlikte yazılı sınav notlarını birlikte kullanmışlardır. Öğrenciler yazılı sınavların onları klinik ortama hazırlamada daha önceki yöntemlere göre daha etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Hemşirelik öğrencilerinin

becerilerinin en etkin ve eşit şekilde değerlendirilmesi ve öğrenci merkezli değerlendirme stratejilerinin kullanılması ile öğrencilerin profesyonel becerileri istendik düzeyde yerine getirebilmesi ve yetkin hemşireler olmaları sağlanır. Bu nedenle hemşire eğitimciler değerlendirmek istedikleri bilgi ve beceriye uygun yöntemler (yazılı sınavlar vb.) seçmeli geçerli ve güvenilir değerlendirme yöntemlerinin geliştirilmesine katkıda bulunmalıdırlar (Boztepe ve Terzioğlu, 2013).

Sonuç

Yazılı sınavlar eğitim sürecinin bir parçasıdır ve eğitim sürecinde yer alan diğer parçalarla (eğitici, öğrenme ortamı, eğitim hedefleri vb.) yakından ilişkilidir. Yazılı sınavlar öğrencilerin öğrenmesini desteklemek, objektif değerlendirme sağlamak adına oldukça önemlidir. Bu nedenle yazılı sınavlarda öğrencilerin nasıl değerlendirildikleri incelenmeli ve öğrencinin gelişimine katkı veren geçerli ve güvenilir değerlendirmenin koşulları oluşturulmalıdır. Ülkemizde de sıklıkla kullanılan bu tür sınavların hazırlanması, uygulanması ve

değerlendirilmesinin geliştirilmesi için yapılacak çalışmalar özellikle hemşirelik mesleği adına daha kaliteli öğrenci yetiştirmek ve objektif değerlendirmeler ortaya koyabilmeyi sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Atılgan, H. (Ed.). 2006. *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Boztepe, H., Terzioğlu, F. (2013). Hemşirelik eğitiminde beceri değerlendirme. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(1), 57-64.
- Çepni, S., Bacanak, A., Özseveç, T., Gökdere, M. (2001). LGS sorularının ve fen bilgisi öğretmenlerinin sordukları soruların formal operasyon dönem özellikleriyle ilişkilendirilmesi. Yeni Binyılın Başında Türkiye’de Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu (Bildiriler Kitabı). İstanbul. 7-8 Eylül, 28- 33.
- Çepni, S. (2003). Fen alanları öğretim elemanlarının sınav sorularının bilişsel düzeylerinin analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3(1), 65- 84.
- Dindar, H., Demir, M. (2006). Beşinci sınıf öğretmenlerinin fen bilgisi dersi sınav sorularının bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26 (3), 87- 96.
- Doğan, N. (2006). Yazılı yoklamalar. Atılgan, H. (Ed.). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (p:462). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eğitmiş, A.N. (2007). Ortaöğretim öğretmenlerinin ölçme değerlendirme tekniklerini etkin kullanabilme yeterliliklerinin araştırılması. Eğitim Bilimleri Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kahramanmaraş, Türkiye.
- Evaluation And Examination Service. (2008, March). Url-1 Preparing and evaluating essay test questions. Iowa: The University Of Iowa.
- Fitzpatrick, J. (2006). An evaluate case study of the dilemmas experienced in designing a self assessment strategy for community nursing students. assessment and evaluation higher education, 31(1), 37-53.
- İşman, A. (1998). *Türk eğitim sisteminde ölçme ve değerlendirme*, İstanbul: Değişim Yayınları.
- Joy, R., Nickless, L. (2008). Revolutionising assessment in a clinical skills environment-a global approach: the recorded assessment. *Nurse Education Practice*, 8(5), 352-358.
- Kan, A. (2001). Yazılı yoklamaların puanlanmasında puanlama cetveli ve yanıt anahtarları kullanımının puanlamaya ve puanlayıcı güvenilirliğine etkisi. Eğitim Bilimleri Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, Türkiye.
- Karamustafaoğlu, S., Sevim, S., Karamustafaoğlu, O. Çepni, S. (2003). Analysis of turkish high- school chemistry- examination questions according to bloom’s taxonomy. chemistry education. *Research and Practice*, 4 (1), 25- 30.
- Kutlu, Ö. (2003). Cumhuriyetin 80. yılında: Ölçme ve değerlendirme. *Milli Eğitim*, 160, 117-139s.
- Lauder, W., Sharkey, S., Booth, S. A. (2004). Case study of transfer of learning in a family health nursingcourse for students in remote and rural areas. *Nurse Education Practice*, 4(1), 39-44.
- Lord, T. B., Baviskar, S. (2007). Moving students from information recitation to information understanding: exploiting bloom’s taxonomy creating science questions. *Journal of College Science Teaching*, 36 (5), 40- 44.
- McConnell, D. A., Steer, D. N., Owens, K. D. (2003). Assessment and active learning strategies for introductory geology courses. *Journal of Geoscience Education*, 51(2), 205-216.
- Meffe, F., Moravac, C.C., Espin, S. (2012). An interprofessional education pilot program in maternity care: findings from an exploratory case study of undergraduate students. *Journal of Interprofessional Care*, 26(3), 83-88.
- Millî Eğitim Bakanlığı (07.09.2013). Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. Erişim Tarihi: 04.07.2014. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130907-4.html>.
- Reiner, C. M. Bothell, T. W. Sudweeks, R. R. Wood, B. (2002). *Preparing Effective esei questions*, Oklahoma: New Forums Press.
- Sönmez, V. (2005). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahinel, S. (2002). *Eleştirel düşünme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Şemin, İ. (2001). Ölçme-Değerlendirme temel ilkeler. *D.E.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi Özel Sayısı*, 95.
- Tekin, H. (2004). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Türkyılmaz, M. (2007). Orta öğretim birinci sınıf dil ve anlatım ders yazılı sınav soruları üzerine bir alan araştırması, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Programı, Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara, Türkiye.
- Türkyılmaz, M. (2008). Dil ve anlatım dersinde bir ölçme aracı olarak yazılı sınavların kullanımı konusunda öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD.)* 9(3), 1-14.
- Ward H, Willis A. (2006). Assessing advanced clinical practice skills. *Primary Health Care*, 16(3), 22-24.
- Victor, E. & Kellough, R. D. (2000). *Science for elementary and middle school*. New Jersey: Prentice-Hall, Upper Sidle River.
- Yılmaz, A. (2007). Ölçme-değerlendirmede testler. Karip, E. (Ed.). *Ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Zorbaz, K.Z. (2005). İlköğretim okulları ikinci kademe Türkçe öğretmenlerinin ölçme değerlendirmeye ilişkin görüşleri ve yazılı sınavlarda sordukları sorular üzerine bir değerlendirme. Eğitim Bilimleri Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Hatay, Türkiye.